

Будь-яка річ має свій резон, і фантазія індивідуума, на мій погляд, настільки ж законна, як і потреби мільйонів, і може мати таке саме значення, тому, відволікшись від усього й не зважаючи на людство, яке нас заперечує, треба віддатися своєму покликанню — піднятися на вежу зі слонової кістки й там, подібно до баядери серед пахоців, зануритися в самотні марення. Іноді я переживаю миті глибокої туги, нестерпної порожнечі, сумнівів, які злорадно сміються мені в обличчя серед простодушних моїх задоволень*.

*Гюстав Флобер.
Із листа до Луїзи Коле
від 24 квітня 1852 року*

---

* Переклад автора.

1

Нема чим дихати, й Орест Сапіга відчиняє квартиру. Унизу гамір. Рік тому на місці колишнього магазину автозапчастин відкрили кабак, шум із нього долітає до восьмого поверху й майже щовечора заважає Орестові. Він — сова, любить працювати допізна, коли ніхто не турбує. Гуркіт техногенної музики супроводжують п'яні викрики та бійки місцевої шпани, яка сповзаєть-ся в промислову зону з найближчих районів Будича. Ці звуки приводять Ореста до думки, що славнозвісне твердження, ніби музика — найвищий вид мистецтва, було поспішним. Адже Шопенгауер (а це його слова) не знав, як вона здеградує, якою стане потворною і взагалі «немузикою». Він не враховував усіх контекстів, які її породжують... Музика ніколи не звучить без контексту й без атмосфери, так само, як люди не ходять без тверді під ногами. Її робить музикою саме те, де вона лунає, — культурне та соціальне тло; або ж узагалі нівелює чи знищує, мов вірус. Дуже хрінова тут обстановка. Навіть якби грав Бах, це також дратувало б, думає Орест і мляво розглядає свої ескізи та картини.

які готує до виставки місцевих художників з нагоди 450-ї річниці заснування Будича. Потім відчуває втому й позіхає. Світло настільної лампи вихоплює з темряви його тонкі бліді руки та ескізи, які він охайно й повільно перекладає справа наліво.

Перед очима кружляють комарі: то виринають із мороку кімнати й потрапляють у поле світла настільної лампи, то знову зникають у пітьмі. Температура після спекотного літа впала на п'ять-сім градусів. Прийдешні холоди відчуваються в усьому — навіть простори за вікном стають ніби суворішими. Можливо, комарі під кінець вересня все ще активні, бо неподалік — каскад закинутих, заболочених ставків, оброслих очеретом і засипаних будівельним сміттям.

Орест до найменших деталей знає цей звичний занедбаний пейзаж за вікном. Залишки індустріалізації у вигляді покинутих скелетів вантажних і легкових машин, тракторів, кранів, звалища будівельних матеріалів, поіржавілих арматур, зруйнованих старих будинків завжди спричиняють смуток. Іноді там бігає дівчора, швендяє самотній пес або прибудди з металошукачами нишпорять у надрах землі, намагаючись віднайти артефакти минулого. Інколи в напрямку горизонту йде випадкова людина, дрібний і невиразний силует якої щодалі меншає, поки не перетвориться на непримітну цятку.

Орест зачиняє кватирку — і музика помітно тихшає, звуки з вулиці стають не такими набридливими. Утомлений день добігає кінця.

Орест не любить метушливих днів, коли не відбувається нічого важливого.

Зранку ніяк не може зосередитися на роботі. Вулик гуде — надто багато зайвих звуків. Спершу забігає Михась по титанові білила й охру (скільки пам'ятає, у нього постійно закінчуються фарби). Він метушиться, відірвавшись від мольберта, бігає між дев'ятим і восьмим поверхом, захеканий і замацьканий фарбою, стукає у двері майстерень, клянчить у колег тюбики. Поки з ним переговориш, — а він тріпло ще те (лише зачепися!) — вважай, що години дві пропало. Русявий, веселий, трохи метушливий Михась родом із якогось села під Будичем. Хлопець видається Орестові безпосереднім у своїй наївній і неусвідомленій нахабності, але тут до цього звикають швидко — у Вулику в гості заходять без запрошення.

Десь об одинадцятій у двері майстерень на поверсі грізно товче кулаком комéнда тьотя Нюра — товста невисока літня жінка. Погрожує, що відключить ліфти, якщо Вулик не заплатить за електрику та воду. Її

настирливий голос, ніби канонада, лунає майже пів години: «Я вас усіх звідси повикурюю!», «Розвели мені тут блуд і не платять!», «Приберіть із коридорів цей срач — дрова й підрамники, бо тут можна вбитися!», «Пожежники якщо прийдуть, то такий штраф выпишуть, що без трусів залишитесь!». Михась колекціонує висловлювання тьоті Нюри, роздруковує їх, а потім вішає на стіни коридору. Там уже чимало перлів зібралось: «Художнику, ти людина чи скотина?», «Треба думати головою, а не фарбами», «Усіх дівчат не намазюкаєш». Тьотя Нюра, коли з'являється на верхніх поверхах, де розташовані майстерні, миттю це все зриває.

Коменда горланить про борги за комуналку, дорікає, що їй набридло про це постійно нагадувати — оголошення внизу висить уже два місяці.

— Тьоть Нюра, заплатимо, — гукає хтось зі своєї майстерні.

— Даю тиждень! Потім почну бойові маньоври! — люто волає коменда.

Під обід у свою майстерню, яка відгороджена від Орестової лише дерев'яними розсувними дверцятами, приходять Валер. Вони навпіл ділять велике п'ятдесятиметрове приміщення у формі добряче видовженого прямокутника. Валер — справжній пронира, має непоганий комерційний нюх на те, де і як можна зрубати грошенят. У нього завжди є замовлення — приватні та від організацій. Часто він ділиться ними з колегами, коли сам завантажений. Веселий, компанійський, щедрий, не завдає нікому клопоту, душа компанії — особливо коли щось треба організувати. Валер умудряється постійно мати клієнтів на картини. Після того як у нього куплять щось, він обов'язково пропонує також подивитися роботи своїх друзів, у яких майстерні поруч — на